

Jiří Hájíček (* 11. 9. 1967 České Budějovice)

Český spisovatel, navazuje na konzervativně laděnou realistickou venkovskou prózu.

Jiří Hájíček vyrůstal v povltavské obci Purkarec (s vorařskou tradicí). Jeho otec pocházel ze **statkářského rodu**, který přišel o majetek v kolektivizaci zemědělství, již prováděl komunistický režim po r. 1948. Hájíček absolvoval gymnasium v Týně nad Vltavou a Zemědělskou fakultu Jihočeské univerzity. Během studií se věnoval ekologickým protestním aktivitám.

Jako literát začínal s poezií, kterou ve 2. polovině 80. let 20. století prezentoval mimo jiné v pořadu *Hledám tě v tomto městě*, jež tehdy v Českých Budějovicích vedl pražský publicista a recitátor Mirek Kovářík.

Po skončení vysokoškolských studií Hájíček profesně působil tři roky jako zootechnik v malé vesnici. Od r. 1993 pracuje jako **bankovní úředník** v Českých Budějovicích.

Spisovatelsky se věnuje **próze**. Knižně publikuje od r. 1998; do obecného čtenářského povědomí vstoupil r. **2006**, kdy jeho **román *Selský baroko*** o kolektivizaci venkova získal prestižní ocenění Magnesia Litera.

Jiří Hájíček píše ve stylu **moderního realismu**, jeho hlavním – i když ne jediným – tématem jsou **proměny českého venkova** v časovém rozmezí od poválečných let až do současnosti. Bývá považován za beletristického kronikáře jihočeské vesnice v tomto období, jeho poněkud konzervativní pohled na svět souzní i s pozvolným tokem vyprávění a s bohatými introspektivními pasážemi dotýkající se existenciálních otázek. Postavy Hájíčkových knih se často obracejí k osobní i rodové minulosti uplynulých desetiletí – odtud totiž pocházejí jejich bolestné a dosud vnitřně nezpracované zkušenosti.

Hájíčkovy knihy získávají respektovaná **ocenění** na mnoha úrovních. Velkou pozornost vzbudil např. **román *Rybí krev* (2012)**, který se věnuje tíživým dopadům, které pro vltavotýnskou krajinu a její obyvatele znamenala – navzdory změně politického režimu – megastavba jaderné elektrárny Temelín (vybudována 1987 – 2002).

V r. 2018 Hájíček odmítl převzít udělenou Státní cenu za literaturu: učinil tak s odůvodněním, že porota se zpronevěřila očekávanému standardu své nadčasově odborné úrovně tím, že někteří její členové se veřejně kriticky vymezili vůči tehdejší středolevé vládě premiéra Andreje Babiše.

Hájíčkovou manželkou je oděvní návrhářka Nicole Matěffy (pochází z Krušnohoří z rodiny s maďarsko-belgickými kořeny); bydlí spolu v panelovém domě na českobudějovickém sídlišti Šumava.

Některá díla:

Romány z jihočeského venkova – někdy publicisticky označované jako volná trilogie morálního neklidu *Selský baroko* (2005), *Rybí krev* (2012), *Dešťová hůl* (2016); první dva díly byly zdramatizovány Jihočeským divadlem v Českých Budějovicích (premiéry 2019 a 2021);

Romány *Zloději zelených koní* (2001; o nelegálních hledačích vltavínů – jihočeských vzácných a ceněných přírodních skel třetihorního původu; volné filmové zpracování 2016: režie Dan Włodarczyk, hrají Pavel Liška, Marek Adamczyk, Jenováfa Boková, Boleslav Polívka), **Dobrodruzi hlavního proudu** (2002), **Plachetnice na vinětách** (2020);

Povídkové soubory *Snídaně na refýži* (1998), **Dřevěný nůž** (2004), **Vzpomínky na jednu vesnickou tancovačku** (2014).

Jiří Hájíček (* 1967): Vzpomínky na jednu vesnickou tancovačku (2014)

Baywatch

Poslední léta mám opravdu nejraději, když Vltava zamrzne, tátu to pak k řece netáhne. Bojí se ledu. Má strach, že by si zlomil nohu, a ví, co by to v jeho věku mohlo znamenat. Je mu skoro osmdesát, zůstali jsme v polozatopený vsi z celý rodiny sami.

Jenže zimy jsou teď mírný, tak se kolikrát doma hádáme, říkám mu, kdes to viděl, v zimě veslovat po řece? Oba akorát nastydnem! Tak sedíme doma v bytovce, v našem dva plus jedna, a když neběží ta pitomá televize, tak táta vede řeči, který už znám dávno nazpaměť.

Tři osudový rány zasáhly tuhle vesnici, říká táta.

První byla ta, že Němci odvezli za protektorátu oba zvony z kostela. Umíráček z malý věžičky i památnej zvon svatýho Pavla z roku 1637. Z nouze o kovy brali tehdy všechno, organizovali i sbírky papírů, šatstva, pecek, kaštanů, bylin, dokonce ostružinový listí se pro Němce sbíralo, prej jako náhražka čaje pro vojáky na východní frontě. Táta si pamatuje všechno. Zvon svatýho Pavla byl srdcem týhle vesnice, říká vždycky. (...)

Nejraději opravdu vidím, když mrzne a nad řekou stojí chlad, jednou zůstaly pramice zamrzlý do ledový hladiny. Mráz přišel přes noc. Většinou už jsou ale na zimu pramice vytažený na břeh, leží na hnědým listí dnem nahoru, jejich odřený plechový břicha svítí do tý šedi kolem, jsou jako velký leklý ryby, který vyplavila Vltava. Chodím kolem nich, jakoby se bojím, aby se nepohnuly, obcházím je trochu obloukem. Chvátám tudy domů od autobusu, kterej už jezdí z Budějovic jenom dvakrát denně. Tím večerním se vracím ze šichty. Ráno vstávám v pět. Táta vstává se mnou, stojí ve dveřích do kuchyně, říkám mu, co tady strašíš takhle brzy? Já kdybych mohla, tak spím do devíti...

Večer přijdu domů a táta sleduje soutěže a kvízy v televizi. Přepíná programy, ví už, kdy co na kterým kanálu začíná. Někdy si říkám, že už mu z toho musí strašit ve věži. Kolikrát si myslím, jestli to vůbec vnímá. Jestli slyší, co tam říkají.

Tři osudový rány, slyším tátu, jak zase brblá u kamen. To opakuje po faráři, vím to. Besedujou někdy i hodinu, v neděli po mši. Tak uvařím dvě kafe, silnýho turka pro mě a slabší pro něj, sednu si a vypínám, snažím se na nic nemyslet, v hlavě mi hučí ještě mašiny ze štítkárny. A oči přivírám, aby si konečně odpočinuly od ostrýho světla, co je tam v halách. A táta mele zase svou. I když ho neposlouchám, stejně všechno vnímám.

Týhle vesnici odvezli fašisti srdce. Vrátili nám umíráček a pak přišli komunisti. To byla druhá rána, říká táta. Zlikvidovali dva největší sedláky. Jednoho nechali zavřít a druhýho vystěhovali ze vsi – Josefa Vobra s manželkou. Neplnil dodávky, který byly tak vysoký, že se stejně splnit nedaly, a do družstva za žádnou cenu nechtěl. Musel odejít až někam do východních Čech. Štít jeho chalupy se rozpadá padesát let, zbyly už jen obvodový zdi. (...) Vyhnat nejlepší sedláky ze vsi, lidi, kteří uměli hospodařit, to byla ta druhá rána, říká farář a po něm to opakuje můj táta.

A co je mi vlastně po tom, říkám si, bolí mě ruce a hlava a jsem ráda, že se tátovi dneska nechce nikam do zimy. Ani já dneska nikam nepůjdu. Uvařím mu něco na druhý den a upeču koláč se zavařenýma třešněma, abych měla co vzít zejtra večer do hospody. Hrajeme vždycky ve středu a v sobotu večer U Kubásků šipky.

Nad gaučem visí v rámečku černobílá fotka naší starý chalupy. Kolem je vidět kus plotu a lavička a dvorek. To všechno už není. Něco z toho tedy možná je, ale je to pod vodou. Můžu se na tátu zlobit, že pořád leze do pramice? Platíme už ve vsi za dva blázny na loďce. Někdy si nás dva představuju, jak asi vypadáme z dálky. Na tmavý hladině svítí můj žlutěj chemickéj blond, moje rozkydlá malá postavička navlečená do sportovní bundy zapnutý ke krku a se mnou na lodi ohnutej starej chlap, na kterým vidí blůza od montérek a kterej jen hodiny a hodiny čučí do vody. Nejčastěji vesluju na to místo, kde stála na pravým břehu naše chalupa nebo o kus dál po proudu chalupa strejdy Venci. Říční proud je tak pomalej, že pramice skoro nehybně stojí na hladině. V létě nebo na jaře je to pěkný a vlastně to mám taky ráda. Vítr, kterej chodí po hladině, mě studí ve vlasech a hladí mě. To je příjemný, to hlazení, to se ženskej

v mém věku už tak často nestává. Táta pořád kouká do vody, nejdřív jsem nevěděla, co tam pořád vidí, ale za ty léta už to vím. A vidím to taky. Jsme jak dva potrhlí rybáři bez prutů a podběráků. V hospodě se mi kluci smějou, vymysleli pro nás dva takovou přezdívku. Podle jednoho amerického seriálu, co běžel v televizi. Vůbec nebyl o rybářích... My dva s tátou z vody nic nelovíme. Leda tak vzpomínky. Každý asi trochu jiný. Na mámu, na strejdu Vencu, na ně myslíme určitě oba společně. (...) Nakonec ani ten jez, kam jsme se dřív chodívali koupat, už tu dávno není. Je tu laguna, rozlité řeka se pomaloučku, potichu sune k hněvkovický přehradě. Kde je ta naše krásná malá řeka, slyším skoro denně tátu. Někdy už ho okřiknu, ať je proboha zticha. To už se nedá poslouchat. Nic není, jak bejvalo, tak co. Dřív po vodě plavili voraři dřevo ze schwarzenberskejch lesů, teď ta voda chladí jaderný reaktory atomový elektrárny. (...)

Franta pořád utíkal. Z bytovky, od Jaruny, od syna. Byl vysoký a na hlavě mu už trochu řídly světlé vlasy. Devětáct let. Jako tesaři mu nevadily výšky, ani když měl upito. A to měl poslední léta svého života skoro pořád.

To sobotní odpoledne před patnácti lety bylo pod oloveným nebem zlověstně tmavé. Nízká mračna ležela nad vodou, po stojaté rozlité řece běhaly vlnky. Kalná hladina. Byl konec května, po deštích. Na ohni kousek od břehu se otáčelo sele, sud piva naražený. Oslava narozenin se rozbíhala.

„Koukej přitáhnout včas, nebo si vem klíč,“ zabručela Jaruna, „na noc zamykám. Jasný? Nejsem zvědavá na nějaký mlácení na dveře v půl třetí ráno.“

Neodpověděl. Seděl za kuchyňským stolem a díval se z okna bytu na silnici vedoucí k návsi. Jeho opálená tvář byla nehybná. Jaruně bylo pětáct, znali se ze vsi od malička. Kdysi, to jí bylo asi osm, odešla z chalupy k řece. Franta tam sedával u rybářských prutů. Toho dne ji s sebou vzal až na Skálu, asi pět kilometrů po proudu Vltavy. Chodíval tam na štiky, v chlebníku měl nůž, krabičku se solí a s mletou paprikou, skládací plechový vaříč a lihové tablety, návnadu, dva suché rohlíky. Až do večera vedle něho seděla na zemi, hlídala splávek jednoho z prutů. Skoro nemluvili. Chytili tehdy jenom dvě plotice. Franta je vykuchal, oškrábal a rozdělal ohníček pod plechovým vaříčem. Upekl ryby, snědli je každý s jedním rohlíkem. Vrátili se do vsi za tmy, kolem desáté. Dostal doma výprask, protože ji hledali celý večer. V noci ležela ubrečená v posteli, ale nikdy už nezapomněla na ten krásný pocit svobody a bezpečí po boku staršího vytáhlého Franty. Stala se mezitím spousta věcí, ale za dvanáct let od té společné příhody se vzali.

Dívala se do jeho tváře, nebylo tam už dávno nic z toho, co měla kdysi ráda. Vysunutá brada, tvrdý pohled jeho světlých zelených očí.

„Proč toho kluka mlátíš?“ říkala mu vždycky.

„Zaslouží si to. Není k ničemu,“ odpovídal.

Vzpomínala teď často na jejich věčné nesmyslné dialogy.

„A kdo ho asi vychovává? Snad ty, ne? Ty a já.“

„Já jsem si doma nedovolil ani zakašlat, když můj fotr přišel večer z práce.“

„Prosím tě, buď zticha. Netahej sem tvoji rodinu.“ (...)

Franta se zvedl od stolu. Sledovala ho ještě z okna, jak mizí za zatáčkou směrem do vsi. Kalhoty od montérek, tričko a starou vojenskou bundu přes rameno. Bylo celkem teplo.

Synovi Františkovi bylo už šestnáct, druhým rokem se učil na truhláře. Byl zrovna někde venku. Jaruna se ještě vyklonila z okna, Frantu už nezahlédla. Uklidila celý byt, synovi ustlala postel, o sobotách mizel z bytu co nejdřív, když byl jeho otec doma. To on mu postel kdysi vyrobil, masivní, z tvrdého dřeva, když už mu z dětské válečky koukaly nohy. Měla těžké ohoblované čelo, celá vypadala tak nějak legračně humpolácky. Poslední dobou byla Jaruna ráda, když se ti dva doma příliš nepotkávali. Franta mluvil vždycky v krátkých úsečných větách. Vystřeloval je ze sebe jako rozkazy, vojenské povely. Mluvil tak s oběma. Jako povely pro psa, napadalo Jarunu. Když byl František ještě malý, četla mu, povídala si s ním po večerech, protože otec mlčel nebo rozkazoval. (...)

Během noci se vzbudila několikrát, kolem půl desáté a pak ve čtyři. V šest ráno se šla do kuchyně napít, vyhlédla z okna, odemkla dveře a podívala se na chodbu. Franta doma nebyl. V sedm trochu

posnídala, František ještě spal. Začala mu žehlit prádlo s sebou na internát, byla neděle. Před osmou zazvonil soused. Byl ztrhaný v obličeji, nevyspalý, táhlo z něj pivo.

„Máš doma Frantu, Jaruno?“

„Cože?“

„On není doma?“

Pospíchala ve vrávoravých krocích souseda z bytovky na náves a k řece. Když šli kolem kostela, vzpomněla si na tátu, přijde pro ni kolem půl desáté ustrojený na mši. Sklonila hlavu, přes starou blůzu měla navlečenou jen šustákovou bundu, na nohou zašlé tenisky. Došli k Vltavě, tam, kde se do široka rozlévala. Z polovysoké trávy šel ještě vlhký chlad, mísil se s pachem spáleniště, z rosy měla za chvíli mokré boty. Z ohniště se kouřilo, stříbřitý sud ležel na boku, na špalcích nikdo neseděl, Josef a dva další chlapi ze vsi postávali kolem černých doutnajících uhlíků. Rozhazovali rukama a hleděli na řeku.

„Kde je Franta?“ křikla na ně.

Kroutili hlavami, mlčeli.

„Zase lez do vody? Vy jste se zase koupali?“

„Vlezli jsme tam jen po kolena,“ řekl chabým hlasem Josef, „ale on... znáš ho, co dělá.“

„Co on?“

„Svlíknul se a plaval po proudu.“ (...)

„Byl hodně vožralej?“

„No... tak normálně.“

„Nechali jste ho vožralýho vlézt do řeky a vykašlali jste se na něj?“

„Křičeli jsme na něj, ať neblbne, mával nám a plaval dál.“

Jaruna se třásla po celém těle, stála až u vody, zírала na řeku, dýchala studený ranní vítr, co klouzal nad vlnami.

Josef k ní došel.

„Kluci ho hledaj ještě dál po proudu, my jsme to tady už pročesali.“ (...)

Přišla domů, pootevřela do pokoje, kde spal František. Jeho spící tvář se zdála být klidná. Šla si lehnout a vzala si prášky na spaní.

V pondělí k večeru se objevil policajt a člověk od hasičů. Řekli jí to ve dveřích. Našli ho u břehu, tři kilometry po proudu. Měli už lékařskou zprávu z ohledání těla. Smrt udušením z utopení.

Rozechvěla ji zima, jako by ji profoukl lehký mrazivý vánek, co v zimě klouže po ledě na zamrzlé laguně. František to slyšel, stál za pootevřenými dveřmi do ložnice, viděla jeho mizející siluetu v matné skleněné výplni dveří.

Otevřela. Seděl na své posteli, na té dubové těžké posteli. Podíval se na ni. Neplakali ani jeden. Sedla si v kuchyni k oknu, myslela na to, kdy přijde otec, co bude třeba zařídit, ale myšlenky jí proděravěla prázdnota. Upřeně hleděla přes záclonu na asfaltovou silnici a v jejích očích nebylo nic z toho, co viděla.

Zpozorovala jen letmo Františka, že se tiše vytratil ven, ani neměla sílu otočit hlavu, natož se ho zeptat, kam jde. Únava jí na pár okamžiků zamotala myšlenky do podivného víru snů a polosnů, zdálo se jí, že vidí Františka, jak otevírá dveře a něco nese, nějaké poleno nebo veslo od pramice, zmizel za dveřmi ložnice, nebo pod hladinou...? Škubla sebou, když uslyšela první ránu, druhá, třetí, tupé údery jako při štípání dřeva, rozléhaly se, duněly v ložnici, rozléhaly se po celém bytě. Vstala a strnulost dlouhého sezení jí krátce podlomila kolena, že klesla zpět na židli. Postavila se znovu na nohy a toporně jako špatně vedená marioneta kráčela ke dveřím ložnice. Ochromil ji tupý strach z toho rámusu, podlaha se chvěla, celá bytovka se otřásala. Zmáčkla kliku a strčila do dveří. František stál se sekerou u postele a mocnými ranami ji štípal na třísky, už se skácelo masivní čelo a postel ležela spadlá, s přesekanými hranatými nohami. František do dřevěné postele rubal dál, až lítaly třísky, a Jaruna rozšířenými očima sledovala ten obraz, neschopna vykřiknout, pohnout se. František rozsekal celou postel na kousky těžkou sekerou na štípání špalků. Tu postel, kterou mu před lety vyrobil jeho otec. Topůrko mu vypadlo z ruky, s brunátnou zařatou tváří prošel kolem ní. Chytila se zárubně, prosmýkl se dveřmi, vzal si tašku, kterou měl od neděle sbalenou a připravenou v předsíni, a odešel z bytu. (...)